

УДК 330.341.12

Єпіфанова І. Ю.

Вінницький національний технічний університет

ЕФЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто види ефектів інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Розкрито зміст та особливості окремих ефектів інноваційної діяльності. Визначено зміст поняття «інноваційний ефект підприємства».

Ключові слова: інноваційна діяльність, ефект, ефективність, економічний ефект, інноваційний ефект, інтегральний ефект.

Постановка проблеми. Сьогодні є загально визнаним, що саме інноваційний тип розвитку є економіко формуючим процесом. Інноваційна діяльність спричиняє різні види результатів (ефектів), які характеризують ефективність її здійснення. Актуальність врахування усіх ефектів інноваційної діяльності зумовлена високими витратами в процесі такої діяльності. Важливим є визначення усіх можливих ефектів інноваційної діяльності та їх впливу на неї, оскільки це надасть можливість визначити доцільність здійснення інноваційної діяльності на певному її етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки ефектів інноваційної діяльності піднімалось в працях вчених, зокрема таких, як П. С. Харів, О. Ф. Андросова, А. В. Череп, В. П. Соловйов, Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При цьому відсутня єдина думка щодо кількості та видів ефектів в результаті здійснення інноваційної діяльності. Тому потребують подальшого вивчення питання пов'язані із систематизацією ефектів інноваційної діяльності вітчизняних підприємств із врахуванням усіх рівнів впливу даних ефектів.

Мета статті. Метою даної статті є визначення усіх можливих ефектів інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, рівня їх впливу на інноваційну діяльність. З цієї метою за допомогою системного аналізу наукових підходів необхідно визначити сутність поняття «ефект інноваційної діяльності», дослідити види ефектів від інноваційної діяльності та систематизувати їх.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна діяльність підприємств є комплексом економічних, технічних, правових, соціальних заходів, пов'язаних із розробкою, впровадженням та використанням інновацій, який має на меті досягнення певного економічного та/або соціального ефектів. Отже, ефективна інноваційна діяльність спричиняє появу різних ефектів в результаті такої діяльності.

Згідно із тлумачним словником ефект – це результат, наслідок певних причин, заходів, дій, тоді ж як ефективність – це характеристика якого-небудь об'єкта, виду діяльності, що відображає його суспільну користь, продуктивність та інші позитивні якості [1, с. 358]. В економічному тлумачному словнику надається більш розгорнуте визначення категорії ефект, яким є досягнутий результат в його матеріальному, грошовому, соціальному вираженні [2, с. 126].

Таким чином, ефект інноваційної діяльності, тобто інноваційний ефект можна визначити як отримання додаткових переваг в матеріальному, грошовому та соціальному вираженні в результаті реалізації комплексу економічних, технічних, правових, соціальних заходів, пов'язаних із роз-

робкою, впровадженням та використанням інновацій.

Інноваційний ефект складається із множини ефектів, кількість яких в літературі варіює від одного – економічного [3, с. 119; 4, с. 227] до десяти [5, с. 152]. При цьому, більшість дослідників наголошує на тому, що інноваційний ефект може мати як кількісний, так і якісний характер прояву, а відповідно, мати не лише вартісний, але й трудовий та натуральний вимір.

Огляд літературних джерел показав, що частина дослідників вважає, що ефекти, які мають кількісний вимір поглинаються економічним, і лише ефекти, що мають якісний вимір – існують окремо [6, с. 88; 7, с. 441-442]. Разом з тим значна частина дослідників не погоджується із такою думкою, вважаючи, що кожен із видів інноваційних ефектів існує самостійно, незалежно від його кількісної чи вартісної природи [5, с. 150; 8, с. 275-276]. Ми погоджуємось із другою групою вчених, оскільки в будь-якому економічному дослідженні в першу чергу необхідно зважати на сутність певного явища і безпосередній результат впливу певного окремого ефекту на інноваційну діяльність в цілому. Кожен із інноваційних ефектів здійснює прямий чи опосередкований вплив на інший інноваційний ефект або ж зумовлює його появу в результаті так званої «ланцюжкової реакції».

На думку В. П. Соловйова, інноваційні ефекти поділяються на технічні, часові та економічні [9, с. 359-360]. При цьому важливість та пріоритетність кожного з цих ефектів визначається в залежності від певної мети, яка виникає в процесі інноваційної діяльності. Крім того, вчений слушно зазначає, що інноваційні ефекти можуть мати як глобальний (світовий) прояв, так і регіональний, або ж локальний.

Ю. В. Кіндзерський, оцінюючи економічну ефективність інноваційної діяльності, виділяє три основні складові, які визначають ефективність інноваційної діяльності – ринковий, технологічний та ресурсний потенціал, які за суттю й є тими ефектами, які можуть бути отримані в результаті інноваційної діяльності [10, с. 114-115].

Узагальнення підходів різних авторів до видів інноваційних ефектів [3-9] надало можливість систематизувати їх види (рис. 1).

Розглянемо детальніше зміст кожного з інноваційних ефектів. Глобальний інноваційний ефект виникає у випадку появи глобальних базових інновацій, які спричиняють прорив в науково-технічному або ж економічному процесах. Даний ефект характеризується зміною науково-технологічного укладу та світової економіки в цілому. Глобальним інноваційним ефектом можна вважати, наприклад, появу першої електричної лампочки, що докорінно змінила подальший розвиток світового господарства.

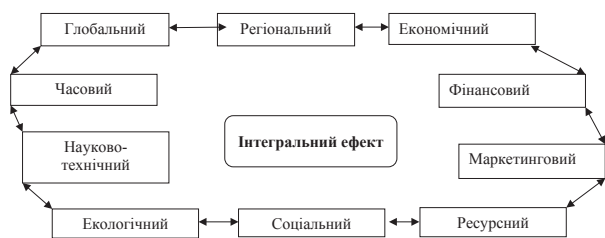

Рис. 1. Види інноваційних ефектів підприємства

Регіональний ефект інноваційної діяльності виникає у випадку, якщо інноваційна діяльність підприємств носить регіональний характер, та проявляється у зростанні кількості робочих місць в конкретному регіоні, поліпшенні забезпеченості ресурсами, товарами. Найповніше даний ефект має вплив при формуванні кластерних об'єднань на певних територіях. За рахунок таких об'єднань відбувається концентрація наукового потенціалу, людського, матеріального, фінансового капіталів, підвищується ефективність виробництва в цілому, збільшується кількість робочих місць.

Науково-технічний інноваційний ефект характеризується такими показниками як новизна, корисність, естетичність, компактність. Виходячи з того, що науково-технічний ефект інноваційної діяльності характеризується появою нових технологій, виробів, якісно нового обладнання, стає зрозумілим, що даний вид ефекту виникає в результаті успішної роботи науково-дослідних та конструкторсько-технологічних підрозділів підприємства.

Науково-технологічний результат інноваційної діяльності повинен забезпечити свою відповідність наступним умовам [5, с. 152]:

1) відповідність науково-технологічних рішень сучасним технологічним вимогам у промислових країнах;

2) повинна існувати принципова новизна інновації, що включає: технологічну її новизну та інноваційний аспект прориву в ринковому середовищі;

3) рівень значущості інновації для підприємства, який відображається реалізацією мети та очікуваних результатів його інноваційної діяльності.

Часовий інноваційний ефект характеризує економію часу на впровадження та розробку інноваційного продукту, або ж суттєве зменшення тривалості окупності певного проекту.

Фінансовий інноваційний ефект характеризує ступінь впливу результатів інноваційної діяльності на кінцевий фінансовий результат роботи підприємства.

Маркетинговий інноваційний ефект виникає в результаті зменшення витрат та часу на впровадження інноваційного продукту на ринок. Даний ефект спричинений унікальністю інноваційного продукту і виникає в результаті ефективного маркетингу інновацій, під яким розуміють комплексне використання принципів і методів маркетингу з метою створення на підприємствах необхідних умов для пошуку продуктивних змін, їхнього здійснення, поширення і комерціалізації.

Ресурсний інноваційний ефект проявляється в економії фінансових, трудових, матеріальних ресурсів в результаті здійснення інноваційної діяльності. Як правило, даний вид ефекту виникає

в результаті прояву науково-технічного ефекту. Науково-технічний ефект спричиняє появу нових видів технологій, обладнання, які надають можливість зменшити витрати на різні види ресурсів за рахунок їх скорочення або ж зміни їх комбінування. Ресурсний ефект проявляється також у підвищенні продуктивності праці.

Соціальний інноваційний ефект спричинений тим, що в результаті інноваційної діяльності може виникнути інноваційний продукт, який забезпечує задоволення потреб людини та суспільства на якісно новому рівні. Соціальний інноваційний ефект проявляється у підвищенні якості життя населення та оцінюється покращенням умов праці, змінами у стані здоров'я працівників, збільшенням тривалості вільного часу. Окремі інновації апіорі є соціальними і спрямовані на задоволення саме соціальних потреб. Необхідно зазначити, що даний вид ефекту досить часто важко оцінити за допомогою певних показників, тому для оцінки рівня соціального інноваційного ефекту використовують переважно такий метод як експертне оцінювання на основі результатів анкетування населення.

Екологічний інноваційний ефект має прояв у покращенні екологічної ситуації у певному регіоні, країні, світі і характеризується зменшенням викидів шкідливих речовин, підвищенням рівня екологічності продукції. Актуальність даного ефекту інноваційної діяльності зумовлена тим, що в сучасних умовах досить часто використання складних технологічних виробів, установок призводить до суттєвого погіршення екологічної ситуації. Тому питання екологічності інноваційної продукції, а також вплив технологічного процесу виготовлення інноваційної продукції на навколишнє середовище стає одним із головних факторів, які впливають на прийняття рішення щодо доцільності інноваційної діяльності.

У більшості літературних джерел основна увага приділяється оцінці економічного ефекту. Оцінка даного ефекту враховує необхідність вкладення коштів в інноваційний проект, а тому ґрунтується на інвестиційних аспектах і, як правило, оцінюється за допомогою показників, які характеризують доцільність вкладення коштів в інноваційні проекти. Економічний ефект визначається перевищенням вартісної оцінки результатів інноваційної діяльності над вартісною оцінкою пов'язаних з нею витрат.

Сукупність усіх зазначених ефектів інноваційної діяльності складає інтегральний інноваційний ефект.

Кожен з інноваційних ефектів оцінюється системою показників, які й характеризують загальну, тобто інтегральну ефективність інноваційної діяльності.

Висновки та пропозиції. Таким чином, ефект від інноваційної діяльності, тобто інноваційний ефект являє собою отримання додаткових переваг в матеріальному, грошовому та соціальному вираженні в результаті реалізації комплексу економічних, технічних, правових, соціальних заходів, пов'язаних із розробкою, впровадженням та використанням інновацій. Ефект від інноваційної діяльності включає в себе множину ефектів, які є взаємопов'язаними. Необхідним є подальше дослідження методичних підходів до оцінки системи показників, які характеризують ефективність управління інноваційною діяльністю.

Список літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерibas, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. – К.: Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Гончаров С. М. Тлумачний словник економіста / Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. ; за ред. проф. С. М. Гончарова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.
3. Харів П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів : монографія / П. С. Харів – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 326 с.
4. Андросова О. Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності : монографія / О. Ф. Андросова, А. В. Череп. – К. : Кондор, 2007. – 356 с.
5. Скалюк Р. В. Ефекти та ефективність інноваційної діяльності промислових підприємств / Р. В. Скалюк, О. В. Декалюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 1. – С. 149-154.
6. Бурмака М. М. Управління розвитком підприємства на прикладі підприємств будівельної галузі) : монографія / М. М. Бурмака, Т. М. Бурмака – Харків : ХНАДУ, 2011. – 204 с.
7. Інноваційний розвиток промисловості України / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. ; під ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. – К. : КНТ, 2006. – 648 с.
8. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
9. Соловьев В. П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) : монография / В. П. Соловьев– Киев : Феникс, 2006. – 560 с.
10. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Кіндзерський Ю. В., Якубовський М. М., Галиця І. О. та ін.] ; за ред. канд. екон. наук Ю. В. Кіндзерського; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2009. – 928 с.

Епифанова И. Ю.

Винницкий национальный технический университет

ЭФФЕКТЫ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

Рассмотрены виды эффектов инновационной деятельности отечественных предприятий. Раскрыто содержание и особенности отдельных эффектов инновационной деятельности. Определено содержание понятия «инновационный эффект предприятия».

Ключевые слова: инновационная деятельность, эффект, эффективность, экономический эффект, инновационный эффект, интегральный эффект.

Yerifanova I. Yu.

Vinnitsia National Technical University

EFFECTS OF INNOVATION ACTIVITY OF DOMESTIC ENTERPRISES

Summary

The types of innovation effects of domestic enterprises are considered. The content and features of the separate effects of innovation are view. The meaning of «innovation effect of enterprise» is determined.

Key words: innovation, effect, effectiveness, economic benefits, innovative effect, the integrated effect.